

Tapaus delfiinikondomi

**Miten kuvataideopettaja voi tukea
seksuaalikasvatusta, opiskelijoiden seksuaali-identiteettiä ja
seksiposiitivisuutta opetustilanteissa?**

Säde Rinne

Ohjaaja Tomi Dufva

Opponentit Kirsi Keskihannu ja Laura Haikala

Taiteen kandidaatin opinnäyte 2019

Kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma

Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu

Tekijä Säde Rinne

Työn nimi Tapaus delfiinikondomi - Miten kuvataideopettaja voi tukea seksuaalikasvatusta, opiskelijoiden seksuaali-identiteettiä ja seksiposiitivisuutta opetustilanteissa?

Laitos Taiteen laitos

Koulutusohjelma Kuvataidekasvatus

Vuosi 2019

Sivumäärä 32

Kieli Suomi

Tiivistelmä

Kandidaatin opinnäytetyöni lähtökohtana toimi opetuskokemukseni, joissa seksiin ja seksuaalisuuteen liittyvät teemat olivat nousseet pinnalle. Kaipasin alkavalle opettajanuralleni sekä teoreettista, että käytännön ymmärrystä niistä keinoista, joita voin kuvataidekasvattajana käyttää purkaakseni seksuaalisuuteen ja seksiin liittyviä teemoja opetusryhmissäni.

Tutkimukseni käytännön tavoitteena on lisätä tietoutta seksuaalikasvatuksesta kuvataideopetuksen piirissä.

Tutkimuskysymykseni oli: *Miten kuvataideopettaja voi tukea seksuaalikasvatusta, opiskelijoiden seksuaali-identiteettiä ja seksiposiitivisuutta opetustilanteissa? Miten opetustilanteissa voi huomioida seksuaalikasvatuksen?*

Kandidaatin opinnäytetyössäni keskityin erityisesti kriittisen feministisen pedagogiikan, sekä feministisen kuvataidekasvatuksen kirjallisuuteen. Tutkimuksen aineistona toimi kolme omakohtaista tapauksetonmusta erilaisista opetustilanteista.

Toteutus oli laadullinen etnografinen tutkimus. Analysoin omia oppimiskokemuksia, purin omaa käyttäytymistäni ja tarkastelin omaa toimintaani näissä opetustilanteissa. Tutkimusta tehdessä toimin samanaikaisesti niin tutkijana, opettajana kuin pedagogina.

Aineiston analyysin menetelmänä käytin teemoittelua. Analysoinnin esille nostamat neljä teemaa olivat: *häpeä, opettajan nopea reagoiminen, tilanteen vakavasti ottaminen ja opiskelijoiden halu keskustella seksuaalisuudesta.*

Toivon, että kandidaatin tutkielmani havainnollistaa esimerkkien ja teoriapohjan kautta ihmiskohtaamisen tärkeyttä ja kasvatustyön merkitystä, sekä antaa myös joitain konkreettisia toimintaehdotuksia seksuaalisuuteen liittyvien teemojen käsittelyyn.

Avainsanat kuvataidekasvatus, kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus, seksiposiitivisuus, kriittinen feministinen pedagogiikka, opettajan rooli, teemoittelu

Sisällys

1. Johdanto	3
1.1 Lähtökohdat ja aiheeseen päätyminen	3
1.2 Omakohtainen tapauskertomus	3
1.3 Tutkimuskysymys	5
2. Keskeiset käsitteet ja teoria	7
2.1 Kuvataidekasvatus	7
2.2 Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus	8
2.3 Seksiposiitivisuus	9
2.4 Kriittinen feministinen pedagogiikka	10
2.5 Opettajan rooli	11
3. Aineiston keruu ja analysointimenetelmät	13
3.1 Suunnittelu	13
3.2 Etnografinen tutkimus	13
3.3 Teemoittelu analyysin menetelmänä	13
4. Aineiston käsittely	15
4.1 Kerätty aineisto: tapauskertomukset	15
4.2 Aineiston analyysi	18
5. Johtopäätökset ja arviointi	25
5.1 Tutkimuskysymyksen tarkastelu	25
5.2 Tutkimuksen hyöty	26
5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimuksen aiheet	26
6. Lähteet	28
6.1 Painetut lähteet	28
6.2 Verkkolähteet	29
7. Liitteet	32
7.1 Valokuva delffiinikondomityöstä	32

1. Johdanto

1.1 Lähtökohdat ja aiheeseen päätyminen

Olen toiminut kuvataiteen sijaisena yläasteilla ja lukioissa ja lisäksi aloitin viime syksynä HEO:n aikuisopistolla piirustuksen ja maalauksen opettajana. Opetustilanteissa, erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten kanssa, on noussut esille seksiin ja seksuaalisuuteen liittyviä teemoja. Vaikka itse opetustilanne ei käsitelisi kyseisiä aihealueita, niin ne ovat läsnä nuorten elämässä ja näin ollen vaikuttavat väistämättä taustalla. Mielestäni on tärkeää, että opettaja on valmis käsittelemään näitä teemoja opiskelijoiden kanssa. Haluan opettajana kannustaa opiskelijoita avoimeen keskustelukulttuuriin ja tukea seksiposiitivisuutta kuvataidekasvatuksen näkökulmasta.

Eteeni on noussut tilanteita, joissa nämä teemat ovat olleet pinnalla ja olen toiminut tapauksissa intuitiivisesti. Jälkikäteen olen pysähtynyt pohtimaan omaa käytöstäni ja toimintani mahdollisia seurauksia. Kyseiset opetustilanteet ovat herättäneet minussa kiinnostuksen seksuaalikasvatusta kohtaan ja saaneet minut pohtimaan kriittisesti opettajan roolia. Puoli vuotta sitten pitämäni opetuskerta toimi kipinäni koko ajatusprosessilleni.

1.2 Omakohtainen tapauskertomus

Pidin HEO:n aikuisopistossa oppituntia lokakuussa 2018. Tunnin teemana oli metamorfoosi. Opiskelijoiden tehtävänä oli toteuttaa piirtäen ja maalaten kolmen kuvan kuvasarja, jossa näkyy objektin muutos eläimeksi. Opiskelijat saivat itse valita objektin ja eläimen, jotka yhdistivät töissään. Valtaosa opiskelijoista pääsi nopeasti tehtävään kiinni ja aloittivat työskentelyn. Yhdellä opiskelijalla oli kuitenkin vaikeuksia tehtävän aloituksen kanssa ja menin hänen luokse palloittelemaan ideoita.

Opiskelija oli lukossa, eikä tiennyt mistä lähtisi liikkeelle. Keskustelin opiskelijan kanssa ja pyysin häntä nimeämään jonkin eläimen, joka on hänen mielestään jollain tavalla kiinnostava. Hetken mietittyään opiskelija vastasi ”pullonokkadelfiini”. Totesin

opiskelijalle, että valinta on mielenkiintoinen ja esitin jatkokysymyksiä kuten: “Minkälaiseksi esineeksi delfiini voisi muuttua? Minkälainen mielikuva delfiinin liikkeestä muodostuu? Muistuttaako sen muoto jotakin esinettä?”

Hetken pohdinnan jälkeen opiskelija tokaisi että: “Se (delfiini) näyttää ihan kortsulta!”

Lähdin mukaan opiskelijan ideointiin ja totesin kuinka delfiinissä ja kondomissa on selkeästi samanlaista muotokieltä ja teoksen toteuttaminen onnistuisi varmasti näistä lähtökohdista. Opiskelija kuitenkin jatkoi saman tien, ettei hän todennäköisesti osaisi maalata kondomia, sillä se olisi hänen taidoilleen liian haastavaa. Yritin kannustaa opiskelijaa ja ehdotin, että voisimme etsiä hänelle referenssikuvia netistä, jotta hänen työskentelynsä helpottuisi. Opiskelija kuitenkin tyrmäsi idean ja valitti, ettei kuitenkaan löytäisi tarpeeksi hyviä kuvia, joissa kondomi olisi oikean näköinen ja sopivassa asennossa. Hetken mutinan jälkeen hän korotti ääntään ja kajauttaa kovaan ääneen luokkatilassa että: “Hei! Onko kenelläkään mukana kortsui?”

Koko luokka oli aivan hiljaa, eikä kukaan vastannut opiskelijan kysymykseen. Totesin että: “Itseasiassa mulla on repussa kondomeja, joten jos haluat, niin voit saada yhden malliksi?” Opiskelija innostui tästä ja kävin hakemassa kondomin hänelle. Asettelimme kondomin opiskelijan työpöydälle talouspaperin päälle, valaisimme kondomin niin että valot ja varjot erottuivat selkeästi ja tämän jälkeen opiskelija ryhtyi luonnostelemaan kondomia havaintonsa pohjalta.

Kiersin tämän jälkeen muiden opiskelijoiden luona auttamassa, mutta palasin vähän ajan kuluttua takaisin kondomia työstävän opiskelijan luokse, kun hän pyysi apua maalaamisen osalta. Näytin opiskelijalle kuinka akvarelleilla voi laveerata läpikuultavia kerroksia, niin että kondomin läpinäkyvää pintaa saa toistettua suhteellisen realistisesti. Maalasin pientä demonstraatiokondomia erilliselle paperille. Opiskelija tarkkaili ja otti mallia ja siirtyi tämän jälkeen jatkamaan omaa työtään. Mielestäni oli hienoa huomata, kuinka tarkkaavainen ja innostunut opiskelija oli työskentelystä ja kuinka hänen motivaatio työn tekemiseen oli kasvanut tunnin lähtötilanteisiin verrattuna.

Koko tilanne meni nopeasti ohi, opiskelija keskittyi työhönsä siinä missä kaikki muutkin luokassa olevat opiskelijat. Jäin kuitenkin jälkikäteen miettimään koko kohtausta. Itselleni se oli motivoiva kokemus ja olin iloinen siitä, kuinka sain omalla toiminnallani aktivoitua

opiskelijaa antamalla tukea tämän omalle idealle. En ole vieläkään täysin varma, että heittikö opiskelija kondomi-kommentin alkujaan vitsillä, mutta se että opettajana tartuin siihen täysin varteenotettavana ideana poisti kommentista mahdollisen humoristisen aspektin.

Kun opiskelija oli saanut työnsä valmiiksi, hän kiinnitti sen nuppineulataululle. Opiskelija laittoi työnsä viereen roikkumaan myös mallina olleen kondomin, sekä minun maalaamani demonstraatiokondomin. Minusta oli hienoa nähdä miten ylpeä opiskelija oli lopulta työstään ja kuinka hän vielä erikseen kiitti minua avusta sekä totesi, että tämä oli yksi parhaimmista tunteista, jolla hän on ollut.

1.3 Tutkimuskysymys

Olen kuvataidekasvatuksen opintojeni alusta asti ollut kiinnostunut siitä, millaisessa suhteessa kasvatustyöni on minua ympäröivään yhteiskuntaan sekä toisaalta siitä, miten opetusryhmissäni voisin toteuttaa mahdollisimman kannustavaa ja tasa-arvoista pedagogiikkaa. Delfinikondomi-tapaukseen kiteytyy monia itselleni tärkeitä kysymyksiä kuten; *Miten kuvataideopettaja voi tukea seksuaalikasvatusta, opiskelijoiden seksuaali-identiteettiä ja seksiposiitivisuutta opetustilanteissa? Miten opetustilanteissa voi huomioida seksuaalikasvatuksen?*

Kaipaankin alkavalle opettajanuralleni sekä teoreettista että käytännön ymmärrystä niistä keinoista, joita voin kuvataidekasvattajana käyttää purkaakseni näitä teemoja opetusryhmissäni. Tämän inspiroimana päätin lähteä tutkimaan seksuaalikasvatusta kuvataideopetuksen kehyksissä.

Kandidaatin työssäni keskityn erityisesti kriittisen feministisen pedagogiikan, sekä feministisen kuvataidekasvatuksen kirjallisuuteen. Avaan edellä mainitun delfinikondomitapauksen lisäksi kaksi muuta omakohtaista tapauskertomusta itselleni vastaan tulleista opetustilanteista. Tämän jälkeen tulen analysoimaan näitä tilanteita, sekä heijastelen niitä feministisen pedagogiikan kirjallisuuteen.

Aineiston analysointimenetelmät tulevat perustumaan laadulliseen tutkimukseen.

Päätin toteuttaa etnografisen tutkimuksen, sillä tutkimuksen kohteet ovat nämä omakohtaiset tapahtumat. Analysoin omia opetuskokemuksiani, puran omaa

käyttäytymistäni ja tarkastelen omaa toimintaani näissä opetustilanteissa. Etnografinen tutkimus on tutkimusstrategia, jonka tavoitteena on kuvata ja selittää ihmisten toimintaa heidän ympäristössään, tai ryhmän jäsenten tulkintoja ja käsityksiä ympäristöstään ja toiminnastaan (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Olen samanaikaisesti niin tutkija, opettaja kuin pedagogi.

Käytännön tavoite tutkimukselleni on lisätä tietoutta seksuaalikasvatuksesta kuvataideopetuksen piirissä.

2. Keskeiset käsitteet ja teoria

Tässä luvussa käyn läpi tutkielmani keskeiset käsitteet ja avaan teoriataustaa tutkielmani takana.

2.1 Kuvataidekasvatus

Wikipedian määritelmän mukaan *taidekasvatus* on oppimisen ja opettamisen ala, joka keskittyy taiteen ilmiöihin. Kuvataideopettaja koulussa on tunnetuin taidekasvatusalan ammatti.

Kirja *Kuvis sata - kuvataideopettajienkoulutus 1915-2015* kertoo, että oppiaine on kulkenut nimillä piirustus, kuvaamataito, kuvataide, kuvaanto, taidekasvatus, taide ja saanut lempinimekseen “kuviksen”. “Kuvis” on vuosikymmenten aikana vakiintunut termi. Siinä yhdistyvät sanat kuva ja visuaalinen. Kuvis on terminä väljempi kuin oppiaineesta aiemmin käytetyt nimet. (Pohjakallio, Kallio-Tavin, Laukka, Lungren, Valkeapää, Vira, Vuorisalo & Tyyri-Pohjonen 2015, s.9.)

Kuvataideopetuksen lähtökohtana on kulttuurisesti monimuotoinen todellisuus, jota tutkitaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Opiskelijoiden kokemukset, mielikuvitus, luova ajattelu ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle taideoppimiselle. Opiskelijoita kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä omassa elämässään ja yhteiskunnassa. (OPS-15, s.214)

Taito- ja taidekasvatus ei ole uskottavaa, jos koulussa ei ymmärretä sen yhteyttä hyvään kasvuun ja lopulta ihmisen onnellisuuteen. Taidetaidoista on hyötyä monessa ammatissa, mutta taiteen arvo on sen itseisarvossa. (Aro, 2009.)

Kuvataidekasvatusnäkemykseni myötäilee Arthur D. Eflandin postmodernia eklektistä taidekasvatusnäkemystä.

2.2 Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus

Maailman terveysjärjestö WHO on määritellyt seksuaalisuuden käsitteen näin: Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämän vaiheissa, ja se käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen ja mielihyvän sekä koko seksuaalisen kehityksen järjen, tunteen ja biologian tasoilla. Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, oppiminen, tutkiminen, leikki, roolit ja suhteet. Vaikka seksuaalisuus voi pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia. Biologiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen. (Maailman terveysjärjestö WHO 2010.)

Seksuaalikasvatus on Suomessa osa opetussuunnitelmaa ja seksuaalisuutta käsitellään erityisesti tietyissä oppiaineissa kuten biologiassa ja terveystiedossa. Oma kokemukseni koulun tarjoamasta seksuaalikasvatuksesta on ollut faktoihin perustuvaa tiedon siirtoa. Koen, että koulu ei ole tarjonnut sosiaalista tukea seksuaalisten teemojen käsittelyyn. Mielestäni seksuaalisuus liittyy voimakkaasti itsevarmuuteen ja sosiaalisiin tilanteisiin, joten siihen liittyvän kasvatustyön ei pitäisi olla sidonnainen vain tiettyihin oppiaineisiin.

Kuvataiteet ovat olleet minulle kouluvuosien ajan keino ilmaista itseäni ja prosessoida haastaviakin aiheita. Tuntuu, että koulun kuvataidetunnit ovat tukeneet identiteetin kasvua ja antaneet itsevarmuutta. Avoin keskustelukulttuuri kuvisluokassa mahdollistaa monenlaisten teemojen käsittelyn. Kuvataiteen avulla voidaan purkaa valtarakenteita ja tukea nuorten itseilmaisua.

Kun jokainen joutuu pohtimaan omassa työskentelyssään esimerkiksi oman elämänsä valtasuhteita, keskustelu niistä voi lähteä luontevasti liikkeelle. Kuvataidetehtävien kautta voidaan parhaassa tapauksessa päästä pohtimaan omaa identiteettiä, suhteita muihin ihmisiin, yhteiskuntaan ja maailmaan sekä ihmisyyden ja elämän merkityksiä yleensä. (Toivonen 2013.)

“Kokonaisvaltaisessa seksuaalikasvatuksessa lapsille ja nuorille annetaan puolueetonta, tieteellisesti paikkansapitävää tietoa seksuaalisuuden kaikista näkökohdista ja heitä autetaan kehittämään taitoja, joiden turvin he voivat toimia näiden tietojen pohjalta. Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus auttaa osaltaan kehittämään vastuullista ja

ennakkoluulotonta suhtautumistapaa ja rakentamaan oikeudenmukaisia yhteiskuntia.” (Maailman terveysjärjestön WHO 2010)

2.3 Seksiposiitivisuus

Seksiposiitivisuus voidaan käsittää monella eri tavalla, mutta yleensä se ymmärretään kannustavana asenteena seksiä ja seksuaalisuutta kohtaan. Siihen kuuluu myös oman ja toisten ihmisten seksuaalisen identiteetin hyväksyminen ja seksiin liittyvän häpeän purkaminen. (International Society for Sexual Medicine 2019)

Tällaisena ilmiönä seksiposiitivisuus on sellainen, jota haluan omalla toiminnallani tukea. Seksiposiitivisuus ei ole vain seksiin liittyvän informaation jakamista, vaan se on asenteiden muuttamista. Häpeän pois kitkeminen antaa tilaa rohkealle itseilmaisulle ja itsensä, sekä oman seksuaalisuutensa toteuttamiselle.

Laura Friman puhuu kolumnissaan “Seksiposiitivisuus on kauheaa” siitä, miten tämän hetken seksiposiitivisuuden puolestapuhujat eivät ole monille kovinkaan samaistuttavia. Friman toteaa että “Näitä naisia [jotka julistavat seksuaalista ilosanomaa] yhdistää kuitenkin yksi asia: he puhuvat kovaa, nauravat kovaa ja nauttivat kovaa. He ovat iloisia, itsevarmoja ja häpeilemättömiä. Se ei tietenkään ole synty, mutta aika monelle myös epäsamastuttavaa, vieraannuttavaa ja jopa ahdistavaa.”

Ymmärrän Frimanin ajatuksen siitä että kaikki eivät ole sellaisia ihmisiä, jotka haluavat kertoa omasta seksielämästään muille ja että monet haluavat pitää seksiin liittyvät asiat suljettujen ovien takana. Mielestäni seksiposiitivisuuteen kuuluu juuri se, että kaikkien erilainen käytös on hyväksyttävää, mutta näiden teemojen esille nostaminen olisi kulttuurillisesti ja sosiaalisesti sallittavaa. Seksiposiitivisuus ei tarkoita itselleni sitä, että jokaisen täytyy toivottaa seksuaalista ilosanomaa, vaan se mahdollistaa avoimen keskusteluilmapiiirin seksin ja seksuaalisuuden ympärillä. Näihin teemoihin on sitoutunut valtaa ja sortoa vuosisatojen aikana ja feministisen pedagogiikan mukaisesti koen tärkeäksi, että näitä valtasuhteita avataan.

Minusta tuntuu, että kuulun tähän Frimanin luokittelemaan *äänekkääseen esitaistelijajoukkoon*, mutta koen silti ymmärtäväni erilaisia tapoja suhtautua seksiposiitivisuuteen. Kuten Friman itsekkin toteaa että “Jos oma suhde seksiin on helppo ja mutkaton, on entistä olennaisempaa kiinnittää huomiota siihen, että noteeraa ne, joille aihe on ongelmallisempi.”

Kasvattajana ja pedagogina koen velvollisuudekseni puhua asioista sensitiivisesti ja muut ihmiset huomioon ottavasti. Hyvä lähtökohta opettajan herkkyydelle on omien lähtökohtien ja etuoikeuksien tiedostaminen (Saresma 2018). Tämän takia yritän olla kriittinen omaa toimintaani kohtaan ja koitan havainnoida kuinka toimintani vaikuttaa opiskelijoihin ympärilläni. Tavoitteeni on seksiposiitivisuuden avulla rohkaista opiskelijoita avoimempaan keskusteluun, ja nimenomaa välttää paineiden ja odotusten kasaamista.

2.4 Kriittinen feministinen pedagogiikka

Oma arvomaailmani perustuu feminismille. Koen, että feminismillä tarkoitetaan sellaista yhteiskunnallista ajattelutapaa, jossa huomiota kiinnitetään sukupuolittuneisiin valtarakenteisiin sekä niiden vaikutuksiin yhteiskunnassa ja ihmisten elämässä. Kirjassa *Feministisen pedagogiikan ABC - opas ohjaajille ja opettajille* todetaan, että feminismi pyrkii sukupuoleen perustuvien syrjivien tai rajoittavien rakenteiden ja normien purkamiseen.

Feministisessä analyysissä tarkastellaan usein sukupuolen lisäksi myös muita yhteiskunnallisia valtarakenteita. Me eroamme toisistamme sukupuolen, yhteiskuntaluokan, koulutuksen, varallisuuden, ihonvärin, uskonnon, ruumiillisen kyvykkyyden, seksuaalisuuden ja iän suhteen. Näihin ominaisuuksiin nojaavat stereotypiat ohjaavat osittain toimintaamme ja meitä kohdellaan niiden mukaisesti. Pohjimmiltaan kyse on vallasta; itsestä poikkeavia kohdellaan eri tavalla, kuin samanlaisia (Saresma 2018, s. 27). Opettajana ja pedagogina haluan toimia opetustilanteissa yhdenvertaisesti ja näin ollen koen samaistuvani feministisen pedagogiikan pyrkimyksiin.

Feministisen pedagogiikan keskeiseksi piirteeksi voikin ajatella pyrkimyksen rohkaista oppijaa ajattelemaan itse ja kriittisesti sekä tuottaa tietoa yhdessä opettajan ja toisten oppijoiden kanssa (Ojala 2018, s. 16). Opettaja ei siis ole alistava auktoriteetti, vaan yksi opetusryhmän jäsen.

Feminististä pedagogiikkaa voidaan pitää yhtenä kriittisen pedagogiikan muotona, jolla on oma erityinen intressinsä tarkastella erityisesti sukupuolen, mutta nykyisin enenevässä määrin intersektionaalisten erojen problematiikkaa opetuksessa (Ojala 2018, s. 14).

Alan juuret voidaan paikantaa brasilialaisen Paulo Freiren sorrettujen pedagogiikkana (Sorrettujen pedagogiikka, 2005) tunnettuun sosiaalista oikeidenmukaisuutta tavoittelevaan kriittiseen pedagogiikkaan. Freire ei niinkään keskittynyt sukupuoleen valtasuhteena, vaan hän otti lähtökohdakseen yhteiskuntaluokan ja siihen liittyvät epäoikeudenmukaisuudet.

Itselleni inspiraationa ja esikuvana on toiminut yhdysvaltalainen feministipedagogi bell hooks¹, joka alkoi kehittää vapauttavan kasvatuksen (Teaching to transgress, 1994) teoriaansa 1980-luvun lopulla. Bell hooks yhdisti Freiren ajatuksia vapauttamisesta ja postkoloniaalisen feminismin ajatuksia sukupuolittamisesta ja rodullistamisesta. (Ojala 2018, s.16). Hooksin mukaan koulutuksen pitäisi kasvattaa nuoria toimijoiksi, jotka aktiivisesti pyrkivät muuttamaan vallitsevaa yhteiskuntajärjestystä, eivätkä vain sopeutumaan olemassa oleviin eriarvoisuutta tuottaviin rakenteisiin. (Ojala 2018, s.24)

Kriittisen pedagogiikan samoin kuin kriittisen feministisen pedagogiikankin tavoitteena on vallalla olevan järjestelmän kyseenalaistaminen ja entistä parempi yhteiskunta (Toivonen 2013, s.21).

2.5 Opettajan rooli

Sanakirjan mukaan ”rooli” tarkoittaa yksilön sosiaaliseen asemaan kuuluvaa tyypillistä tai odotettua käyttäytymistä. Opettajan rooliin kuuluu mm odotukset siitä, miten opettajan tulisi toimia, pukeutua ja puhua. Opetussuunnitelma määrittää valtion tasolla toimintanormit, joita kaikkien opettajien tulee noudattaa, mutta näiden lisäksi opettajien toimintaan vaikuttaa myös muiden ihmisten oletukset, mielikuvat ja stereotypiat opettajista. Itse tunnen ulkoista painetta oman opettajan roolini rakentamisesta juurikin näiden ulkoisten oletusten takia.

Luin Hilikka Rekolan ja Marjo Vuorikosken artikkelin *Feministinen pedagogiikka rajojen ylittäjänä*. Artikkelin käsittelee bell hooksin kehittämiä feministisen pedagogiikan ideoita ja erityisesti osallistavaa pedagogiikkaa opetustilanteissa ja sain siitä vahvuutta opettajan

¹ Bell hooks toivoo nimensä kirjoitettavan pienillä alkukirjaimilla, jotta hänen ajattelunsa korostuisi hänen persoonaansa enemmän.

roolin pohtimiseen. Hooksin mukaan opettamisessa täytyisi huomioida ihminen kokonaisvaltaisesti sekä fyysisesti, että henkisesti (Rekola&Vuorikoski 2006, s.22-23).

Tunteet ja järki täytyisi huomioida opetuksessa yhdenvertaisesti. Mielestäni opetuskulttuurissa opettajat on perinteisesti mielletty neutraaleiksi, melkein sukupuolettomiksi ammattilaisiksi ja niin sanotusti ”mallikansalaisiksi”. Tämä neutraalius on kuitenkin kaukana omasta opettajapersoonastani ja opetuskokemuksistani. Itse en pysty toimimaan opetustilanteissa täysin neutraalina, vaan minua ohjaa oma ideologia, arvomaailma ja elämäkokemus. Opettajat eivät oleta, että jokainen opiskelija toimii samalla ennalta-arvattavalla neutraalilla tavalla, joten minkä takia opettajilta odotetaan tällaista käytöstä? Koen tärkeäksi arvostaa yhtäläillä opettajien persoonia kuin opiskelijoiden persoonia.

Artikkelin esille tuomat valta-asetelmat kiinnostivat minua, sillä painin opetustilanteissa samojen teemojen ympärillä. Hooks asettaa osallistavan pedagogiikkansa päämääräksi vapautumisen sorron muodoista: ”koulutuksen tulisi vapauttaa ja valtauttaa opettaja ja opiskelija” (Rekola&Vuorikoski 2006, s.20-21). Koen kuitenkin omien kokemuksieni valossa tehtävän haastavaksi. Olen opettajana sidottu opetussuunnitelmien toteutumiseen ja koulutuspoliittisiin tavoitteisiin, mutta samalla minun täytyy haastaa koulutusjärjestelmään sisään rakentuneita epätasa-arvon ilmentymiä.

Olen törmännyt tilanteisiin (kuten tapaus delfinikondomi), jossa joudun miettimään, onko käyttäytymiseni opettajalle sopivaa. Tämä on mielestäni omituinen ajatusmalli, sillä vertaan itseäni päässäni olevaan opettajamallikansalaiseen. Usein nämä tilanteet eivät ole itselleni ongelmallisia, vaan mietin yleistä mielipidettä asian osalta. Bell hooksin ideologian mukaan ”Ihmisen kokonaisvaltaisesti käsittävässä pedagogiikassa opettajienkin sallittaisiin olevan eläviä ja tuntevia ihmisiä, joilla voi olla emotionaalinen suhde opettamiseen ja opiskelijoihin.” (Rekola&Vuorikoski 2006, s.22) Haluan omissa opetustilanteissa mahdollistaa sekä itselleni, että opiskelijoille avoimen itseilmaisun. Ja luoda ilmapiirin otolliseksi toisten kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen.

3. Aineiston keruu ja analysointimenetelmät

Tässä luvussa käyn läpi tutkielmani suunnittelua ja kerron mihin tutkimusstrategiaan ja mihin tutkimusanalyysin menetelmään päädyin tutkimusta tehdessäni.

3.1 Suunnittelu

Päätin kerätä aineiston omien kokemuksieni joukosta. Kandidaatin tutkielman suunnitteluvaiheessa harkitsin myös haastattelujen toteuttamista. Ajatuksenani oli haastatella jo työelämässä olevia kuvataideopettajia ja selvittää onko opettajilla samantapaisia opetuskokemuksia kuin minulla, jossa seksuaalisuuteen liittyvät teemat nousevat oppitunnilla yllättäen pintaan. Päädyin kuitenkin rajaamaan kandidaatin tutkielman aiheen vain omakohtaisiin tapauksiin juteltuani ohjaajani kanssa. Näin työn laajuus pysyy kandidaatintutkielman mitoissa ja muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden. Mikäli palaan maisterin opinnäytetyössäni laajemmin tämän aiheen pariin, voin silloin toteuttaa haastatteluihin pohjautuvaa aineiston keruuta.

3.2 Etnografinen tutkimus

Päätin toteuttaa laadullisen etnografisen tutkimuksen, sillä tutkimuksen kohde on hyvin omakohtainen. Analysoin omia oppimiskokemuksia, puran omaa käyttäytymistäni ja tarkastelen omaa toimintaani näissä opetustilanteissa.

Etnografinen tutkimus on tutkimusstrategia, jonka tavoitteena on kuvata ja selittää ihmisten toimintaa heidän ympäristössään tai ryhmän jäsenten tulkintoja ja käsityksiä ympäristöstään ja toiminnastaan (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kuten johdannossa jo mainitsi olen näin ollen samanaikaisesti niin tutkija, opettaja kuin pedagogi.

3.3 Teemoittelu analyysin menetelmänä

Tulen käyttämään aineiston analyysiin menetelmänä teemoittelua. Teemoittelu on laadullisen analyysin perusmenetelmä, jossa tutkimusaineistosta pyritään hahmottamaan keskeisiä aihepiirejä eli teemoja. Teemoiksi voidaan hahmottaa sellaisia aiheita, jotka toistuvat aineistossa muodossa tai toisessa. Teemoittelu analyysimenetelmänä etenee teemojen muodostamisesta ja ryhmittelystä niiden yksityiskohtaisempaan tarkasteluun.

Siinä etsitään aineistosta yhdistäviä tekijöitä tai erottavia seikkoja. (Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006.)

4. Aineiston käsittely

Tässä luvussa raportoin kahdesta opetuskokemuksestani, jotka käsittelevät jollakin tavalla seksuaalisuutta. Johdannossa avaamani delfiinikondomi-tapauskertomus kuuluu myös aineistooni, joten yhteensä käsittelen ja analysoin kolmea eri opetustilannetta.

4.1 Kerätty aineisto: tapauskertomukset

Siittiökuolema

Olin kuvataiteen sijaisena Helsingin Suomalaisessa Yhteiskoulussa seiskaluokkalaisille. Tunnin alku sujui normaalisti; esittelin ensin itseni, katsoimme mihin vaiheeseen kukin oli päässyt edellisellä tunnilla töidensä kanssa ja alustin kyseisen tunnin kulkua. Luokassa oli hieman hälinää kun oppilaat kaivoivat töitään esille.

Eräs oppilas istui paikallaan, oma työ edessään, mutta oppilaan keskittyminen oli hänen kädessä olevassa kännykässä. Kävelin oppilaan luokse ja kehotin oppilasta laittamaan kännykkänsä taskuun. Oppilas huudahti että: “En mä voi ku mun siittiöt kuolee säteilyyn!”

Ympärillä olevat oppilaat naurahtivat. Yritin siinä selittää oppilaalle, että kännykän säteily ei itsessään ole haitaksi siittiöille,² mutta mikäli hän on silti huolissaan, niin kännykän voi laittaa myös reppuun. Oppilas totteli ja pisti kännykän pois. Olisin halunnut keskustella tilanteesta vielä oppilaan kanssa, mutta huomiotani tarvittiin muualla luokkahuoneessa.

Nopeasti ohi vilahtanut tilanne herätti itsessäni kuitenkin hämmennyksen. Jäin

² Vaikka miesten hedelmättömyys on lisääntynyt Suomessa, niin älypuhelimien säteily ei ole vaikuttanut asiaan. Lapsettomuuden keskeisin selitys on lasten hankkiminen yhä vanhempana. Ikävuosien myötä hedelmällisyys laskee ja ihminen altistuu erilaisille infektioille ja sairauksille, jotka vaikeuttavat lisääntymistä. Riskitekijöitä ovat myös tupakka, päihteet, vitamiinien ja hivenaineiden puute ravinnossa, ympäristön saasteet ja kivesten kohonnut lämpötila. Nämä saattavat aiheuttaa dna-muutoksia siittiöissä. (Jäämeri 2009.) Tutkimuksissa on huomattu lämpötilan kohoamisen vaikutus siittiöihin. Siittiösolut ovat pitkälle erikoistuneita soluja ja pienikin muutos ympäristössä saattaa tehdä niistä huonompia uimareita tai lyhentää niiden elämää. Näin ollen puhelimesta kiveksiin siirtyvä lämpö saattaa heikentää siittiöiden ominaisuuksia. Tällaisissakaan tapauksissa puhelimen säteilyllä ei ole ollut vaikutusta lisääntymiskykyyn. (Tieteen Kuvalehti)

miettimään, miten kukaan muu aikuinen ei ollut tähän mennessä keskustellut oppilaan kanssa kännykän säteilystä ja kuinka hän eli yhä siinä uskossa, että säteily olisi hänen siittiöilleen vaarallista.

Harmikseni myös huomasi, että lisääntymisestä puhuminen koettiin luokassa noloksi tai ”läpäksi”. Jälkikäteen pohdittuna olisin halunnut avata nolouden ja kiusallisuuden aspekteja tapahtuman takana. En kuitenkaan kerennyt palaamaan oppilaan luokse oppitunnin aikana keskustelemaan kyseisestä tilanteesta yhtään enempää.

Henkilökohtainen kysymystulva

Olin keväällä 2018 Porolahden peruskoulussa sijaistamassa yhdeksännellä luokalla olevia kuvataideluokkalaisia. Koulu oli itselleni tuttu, sillä olin käynyt yläasteen kyseisessä oppilaitoksessa. Ryhmä oli luonnollisesti minulle uusi.

Kyseisessä koulussa kuvataideluokkalaiset tekevät viimeisenä vuonna kuvataiteen lopputyön, mikä on vapaasti valittava oma taiteellinen projekti. Oppilaat työstävät projektejaan kevään aikana ja yläasteen päättyessä pidetään lopputyönäyttely. Kun olin sijaistamassa tunteja, niin jokaisella oppilaalla oli käynnissä tämä oma projekti. Tuntien kulku oli omalta osaltani hyvin rentoa ja lähinnä autoin oppilaita erilaisissa teknisistä ongelmista ja keskustelin heidän kanssa töistä.

Oppilaista huomasin, että he olivat olleet kolme vuotta tiiviinä ryhmänä ja tunsivat toisensa hyvin. Keskustelu oli vilkasta ja luokkatilanne oli vapautunut.

Oppilaat olivat myös kiinnostuneita minusta. Keskustelun lomassa he alkoivat kysellä asioita myös minulta. Ensimmäinen kysymys oli, että mitä teen elämässäni. Vastasin heille, että opiskelen kuvataidekasvatusta Aalto yliopistossa ja teen näitä sijaisuuksia opintojen ohella. Seuraavaksi kysyttiin, että minkä ikäinen olen. Kerroin olevani 21-vuotias. Huomasin että vaikka kysyjä oli muutama aktiivinen, niin kaikki luokkalaiset kyllä kuuntelivat. Keskustelu jatkui näin:

”Onko sulla poikaystävää?”

”On mulla kumppani.”

”Ai onko sulla tyttöystävä?”

”Ei, mutta olisiko siinä eroa?”

“Eipä kai...”

Työskentely jatkui normaalisti ja puheenaiheet siirtyivät taas oppilaiden projekteihin. Jossain kohtaa eräs oppilas kysyi aivan yllättäen, että “Hei ope onks sun mielestä muitakin kuin naisia ja miehiä?”

Kysymys tuli yhtäkkiä, eikä kysyjä ollut kukaan tunnin alussa kysymyksiä esittäneistä oppilaista. Uskon, että aikaisemmin tunnilla vallinnut avoin keskusteluilmapiiri mahdollisti oppilaalle rohkeuden kysymyksen esittämisen. Vastasin oppilaalle, että itse en koe sukupuolen olevan binääri eli jaoteltu pelkästään naiseen ja mieheen, vaan koen sukupuolen olevan enemmänkin spektri kaikkea siltä väliltä.

Oppilas tokaisi, että “Mun mielestä on ainakin vaan naisii ja miehii!”

Koitin avata oppilaalle, että sukupuoli on niin geneettisistä ja hormonaalisista ominaisuuksista kuten myös sosiaalisista ja psykologisista ominaisuuksista koostuva jatkumo. Ja että sen jakaminen kahteen ääripäähän ei anna tilaa kaikkien ihmisten yksilöllisiin tuntemuksiin sukupuolesta. Yritin keskustella neutraalisti ja välttää voimakasta vastakkainasettelua oppilaan kanssa. Tämä kuitenkin sanoi että; “Mä oon poika ja sit vanhempana mies. Ja sä näytät naiselta ni oot musta nainen.” Yritin selventää, että vaikka joku henkilö ulkoisten ominaisuuksien mukaan näyttäisi “naiselta tai “mieheltä” niin se ei tarkoita, että henkilö itse kokisi asian olevan näin. Jokaisella on oma sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen tai sukupuolettomuuden määrittäminen on jokaisen oma oikeus. Oppilas tokaisi että “Ihan sama. Ei kiinnosta.” Ja kääntyi työnsä puoleen.

Oppilaat jatkoivat työskentelyä ja jatkoin itse kiertelyä oppilaiden luona, lopputunti keskittyi kuvistoihin. Tapahtuneen jälkeen itselleni jäi omituinen olo. Jäin miettimään, että olisiko minun pitänyt jatkaa keskustelua? Esimerkiksi ottaa sukupuolenmoninaisuuden teemat koko luokan keskusteluun ja käsiteltäväksi? Vai oliko hyvä, että jätin asian käsittelyn siihen, kun oppilas itse teki päätöksen keskustelun lopettamisesta? Jokaisella on kuitenkin vapaus omiin mielipiteisiinsä, mutta koen, että opettajana olen myös arvojen välittäjä ja yhdenvertaisuuden ja moninaisuuden opettaminen on velvollisuuteni. Toisaalta olin vain muutaman tunnin sijaisena. Ovatko sijaisen vastuut ja velvollisuudet erilaiset kuin virassa olevan opettajan?

4.2 Aineiston analyysi

Tässä alaluvussa käyn läpi kolmen kertomani tapahtuman yhtäläisyyksiä. Analysoin mitkä teemat toistuivat näissä kokemukseni hetkissä ja tuon esille myös ongelmakohtia, joita tilanteet nostivat esille. Kerron neljästä tapauksia yhdistävästä tekijästä ja niiden jälkeen käsittelen omia rajojani opettajana.

Häpeä

Ensimmäiseksi toistuvaksi teemaksi nousi häpeä. Häpeä puhua seksuaalisuuteen tai seksiin liittyvistä asioista tai pelko nolatuksi tulemisesta. Kun delfiinikondomitapauksessa opiskelija kysyi koko luokalta olisiko kenelläkään kondomia, niin koko luokka vaipui vaivaantuneeseen hiljaisuuteen. Kun seiskaluokkalainen oppilas huudahti luokassa, että hänen siittiönsä kuolevat kännykän säteilyyn, niin muut oppilaat nauroivat ja pitivät toimintaa kiusallisena. Ja kun yritin keskustella yhdeksäsluokkalaisen kanssa sukupuolesta, niin siinä vaiheessa kun oppilas ei osannut perustella kantaansa, hän lopetti keskustelun. Pelko väärässä olemisesta ja sen aiheuttamasta häpeästä laukaisi tarpeen keskustelun lopettamiseen.

Yhtenä queer-tutkimuksen perustavana tavoitteena on sen näkyväksi tekeminen, että meissä kaikissa on omat eriskummallisuutemme ja ettei kaikki ole aina sitä, miltä näyttää. Queer-ajattelu tuottaa tietoa siitä, miten monin eri tavoin sukupuolta ja seksuaalisuutta voi esittää, ilmaista ja toteuttaa. (Karkulehto & Rossi 2018, s. 48) Koen, että häpeä on sidoksissa ulkoiseen tuomitsemiseen ja pelkoon leimatuksi tulemisesta. Avoimuuden ja moninaisuuden opettaminen ja näistä teemoista opiskelijoiden kanssa keskusteleminen vähentää häpeän tunnetta.

Delfiinikondomi-tapauksessa minä opettajana lähdin mukaan opiskelijan ideointiin. Oppitunnin myötä, kun pureuduimme aiheeseen ja keskustelimme paitsi kyseisen opiskelijan, niin luokassa olevien muidenkin opiskelijoiden kanssa, häpeä hälveni. Keskustelu kondomin ympärillä muuttui täysin normaaliksi. Se, että asioista puhutaan ja niihin suhtaudutaan neutraalisti ilman kauhistelua tai silottelua, lähettää signaalin opiskelijoille, että seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvistä asioista on täysin normaalia puhua. Näin häpeäkin katoaa.

Delfiinikondomi-tapauksessa häpeä hälveni, mutta niin ei käynyt seiskaluokkalaisen kanssa, joka pelkäsi siittiöidensä puolesta. Kohtaus tapahtui nopeasti ja en ehtinyt keskustelemaan asiasta kahdestaan oppilaan kanssa, enkä myöskään yhteisesti kyseisen luokan kanssa. Tilanne meni ohi ja keskityin tunnin opetussisältöön. Vasta jälkikäteen mietin, että olisin voinut puuttua asiaan laajemmin ja nostaa teeman koko luokan käsittelyyn. Toisaalta olin sijainen, mutta se ei mielestäni oikeuta tärkeiden asioiden sivuuttamista, vaikka ne eivät kuuluisikaan varsinaisen tunnin opetussisältöön.

Henkilökohtainen kysymystulva-tapauksessa oppilas halusi lopettaa keskustelun, kun hän huomasi että minun näkökulmani sukupuolikeskusteluun oli erilainen kuin hänen. Näin jälkikäteen mietittynä luulen, että oppilas koki keskustelutilanteen uhkaavana. Puhuimme vaikeasta aiheesta ja vaikka yritin mahdollisimman hienovaraisesti ja ymmärrettävästi tuoda näkemyksiäni sukupuolenmoninaisuudesta esille, niin luulen että oppilas koki oman arvomaailmansa uhatuksi. Niinpä kun oppilas osoitti, että halusi lopettaa keskustelun, jätin keskustelun siihen. Jäin kuitenkin miettimään, miten voin keskustella sensitiivisesti oppilaiden kanssa, joiden arvomaailma poikkeaa omastani, ilman että aiheutan heille epämiellyttävän tilanteen.

Opettajana olen vastuussa yhdenvertaisesta toiminnasta opetuksessa ja koen, että siihen kuuluu jokaisen oppilaan hyväksymine sellaisena kuin he ovat. Mikäli luokkahuoneessa toteutetaan binääristä sukupuolikäsitystä toiminnan, puhutavan ja arkikäyttäytymisen myötä, niin todennäköisesti moni oppilas tulee kokemaan ulkopuolisuutta. Tähän haluan puuttua. Koen myös velvollisuudekseni keskustella näistä asioista oppilaiden kanssa ja näin ollen edesauttaa tiedon lisäämistä ja sen myötä jopa arvomaailmojen muutoksia. Jokaisella oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus tulla opetustilanteissa hyväksytyksi ja binääri sukupuolikäsitys ja sen mukaan toimiminen ei edesauta tätä.

Anna Moring toteaa tietokirjoituksessaan "Moninaisuuden kouluttamisen kymmenen teesiä - kokemuksia kentältä", että vetäjän/opettajan tulee kunnioittaa osallistujien oikeutta omaan arvomaailmaan. "Kuulija, joka katsoo arvomaailmansa kyseenalaistuvan, lakkaa helposti kuuntelemasta." (Moring 2018, s.78) Näin jälkikäteen henkilökohtainen kysymystulva-tapausta analysoiden ymmärrän, että juuri tämä tapahtui oppilaan kanssa. Moring painottaa myös sitä, että vetäjän ei kannata olettaa, että kuulijoiden arvomaailma muuttuisi yhdeltä istumalta.

Mielestäni toimin Moringin ajatusten mukaisesti ja koitin kuunnella oppilasta ja välttää voimakasta vastakkainasettelua. Keskustelussa kuitenkin painottuivat minun ja oppilaan erilaiset näkemykset, ja keskustelu loppui myös nopeasti. Olisi ollut varmasti hyvä nostaa sukupuolen moninaisuus koko luokan keskusteluun ja avata teemoja yhteisen käsittelyn kautta. Se, että minä sijaisopettajana keskustelin luokkahuoneessa kahdestaan opiskelijan kanssa, loi varmasti paljon paineita tätä kyseistä oppilasta kohtaan.

Mikäli koulujen seksuaalikasvatus huomioisi paremmin nuorten sukupuolen sekä seksuaalisuuden moninaisuuden, tämälantapaisia hetkiä ei varmastikaan syntyisi. Olen kuitenkin iloinen, että keskustelimme näistä asioista oppilaan kanssa, sillä mielestäni asioista puhuminen on ainoa tapa saada seksuaalisuuteen liittyvät asiat arkipäiväisiksi. Vaikka oppilaan arvomaailma pysyisi entisellään, niin toivon, että tiedon saaminen näistä asioista vaikuttaa positiivisesti oppilaaseen.

Opettajan nopea reagoiminen

Toinen toistuva teema oli opettajan pakollinen nopea reagoiminen tapahtumiin. Tilanteet tulivat yllättäen vastaan, ja ne vaativat opettajalta intuitiivista reagoimista. Kaikissa tapauksertomuksissa oppilas tai opiskelija on yllättäen nostanut seksuaalisuuteen/sukupuoleen liittyvän teeman pinnalle. Tämä jättää opettajalle vain vähän aikaa reagoida tilanteeseen ja toimintavaihtoehtojen syvälliseen pohdintaan ei ole mahdollisuutta.

Jotta opettaja kykenee puhumaan seksuaalisuuteen liittyvistä teemoista, se vaatii opettajalta etukäteen tietoutta näistä asioista. Tieto on toki kaiken kouluttamisen perussääntö, mutta puhuttaessa aiheista, jotka ovat niinkin henkilökohtaisia kuin seksuaalisuus tai sukupuoli, tiedon tärkeys korostuu. “Vain jos tiedät mistä puhut, osallistujat pystyvät turvallisesti rentoutumaan sinun asiantuntemukseesi ja luottamaan sinun tietoon.” (Moring 2018, s.75)

Itse koen haasteena “oikein” toimimisen tällaisissa yllättävissä tilanteissa. Niin kun edellisessä *häpeä*-kappaleessa avasin, vaikka itse pyrin toiminnallani tukemaan oppilaita ja lisäämään tietoutta sekä avointa ilmapiiriä, niin silti omassakin käyttäytymisessäni on

parannettavaa. Mikäli seksuaalisuuteen liittyvistä teemoista puhuttaisiin enemmän suunnitellusti ja teemat olisi integroitu paremmin opetukseen, näitä yllättäen esiin nousseita tapauksia tulisi vähemmän. Koen, että voisin itse käsitellä seksiä, seksuaalisuutta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, kehoa ja kaikkea muuta teemaan liittyvää paremmin, jos pystyisin ennakoimaan käsittelytilanteita. Totta kai tilanteessa, jossa saan itse suunnitella kuvataidetunteja, voin huomioida näiden teemojen käsittelyn. Mutta tapauksissa, joissa olen sijaisopettajan roolissa, tähän ei ole mahdollisuutta.

Helsingin sanomissa julkaistiin 11.3.2019 artikkeli ”Opetus keskittyy usein raskauksiin ja tauteihin”, jossa käsiteltiin seksuaalikasvatusta kouluissa. Artikkelissa todettiin, että seksuaalikasvatus keskittyy lähinnä seksiin sekä raskauden ja sukupuolitautilien ehkäisyyn. HIVpointin ylläpitämän sivuston Just Wear It nuorten työn suunnittelijat Anni Susineva ja Maria Oinonen ovat artikkelissa haastateltavina. Susineva ja Oinonen toteavat, että opetussuunnitelmassa tulisi huomioida kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus paremmin. ”Seksuaalisuus on laajempi asia kuin vain seksi ja keho”. Kysyttäessä että, miksi koulujen seksuaalikasvatus keskittyy seksiin, Oinonen ja Susineva toteavat että: ”Ehkä se johtuu siitä, että ei oikein tiedetä, mitä ja miten seksuaalisuudesta voisi nuorten kanssa puhua. Aikuisilla voi edelleenkin olla käsitys, että seksuaalisuudesta puhuminen tarkoittaa seksin opettamista. Asia ei tietenkään ole näin, vaan seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisenä olemista.”

Samaistun Oinosen ja Susinevan ajatuksiin ja pidän myös itse tärkeänä sitä, että kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatus otettaisiin paremmin huomioon koulumaailmassa. Artikkelissa haastatellaan myös Tyttöjen talon seksuaaliterveystyön vastaavaa ohjaajaa Heidi Simolaa. Simola toteaa että: ”Seksuaalikasvatus voisi olla jotenkin mukana kaikissa oppiaineissa. Asioista puhuminen on ainoa tapa saada seksuaalisuuteen liittyvät asiat arkipäiväisiksi.” Olin hyvin ilahtunut lukiessani tämän Simolan kommentin! Sillä se on ajatus, jota itse olen pyöritellyt mielessäni. Juuri tähän ajatukseen tiivistyy myös oma motivaatio opettajana ottaa näitä teemoja käsittelyyn. Haluaisin, että seksuaalikasvatus ei olisi vain terveystiedon sukupuolitautilistusta, vaan laajempi teema opetuksessa, jossa huomioitaisiin sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus, tunteet, ihmissuhteet, seksuaali-identiteetti, seksuaalinen suuntautuminen, seksuaalioikeudet ja jossa opetettaisiin kunnioittamaan omia ja toisten rajoja.

Jotta näin laajoihin asiasisältöihin voidaan päästä kunnolla käsiksi, ei riitä että seksuaalisuutta käsitellään vain ohimennen. Kesken muun opetuksen esille nousseet välikysymykset ja niistä eskaloituvat keskustelut, sekä opettajan reagoiminen näihin tapauksiin on edelleen merkittävää. Mutta näiden tilanteiden lisäksi teemat tarvitsevat kokonaisii niille tarkoitettuja käsittelytunteja.

Opettaja ottaa tilanteen vakavasti

Kolmas teema tapauksissa on opettajan tapa ottaa asiat tosissaan. Opettaja ei naura tai sivuuta vastaan tulleita kysymyksiä tai kommentteja, vaan keskustelee teemoista ja jakaa ymmärrystä. Anna Moring toteaa että kun kouluttaja pystyy puhumaan avoimesti ja rohkeasti hankalistakin kysymyksistä, välittää hän saman avoimuuden ja rohkeuden myös osallistujille, jotka ehkä ottavat sen mukaan myös omaan toimintaansa. (Moring 2018, s.76)

Delfinikondomi-tapauksessa toimin mielestäni Moringin ohjeiden mukaisesti ja keskustelin opiskelijoiden kanssa varteenotettavasti. Siittiökuolema-tapauksessa puhuin vakavasti kännykän säteilyn vaikutuksesta siittiöihin, ja vaikka ilmapiiri jäi muiden oppilaiden puolesta huvittavaksi ja jopa noloksi, niin annoin mielestäni oman toimintani ja puhutavan mukaan vaikutelman, että asioista on hyväksyttävää keskustella. Henkilökohtainen kysymystulva-tapauksessa otin jälleen teemat keskustelun, mutta en osannut suunnata keskustelua ryhmän yhteiseksi.

Moringin mukaan yhteiskunnallinen keskustelu ei aina ole omiaan luomaan turvallista ilmapiiriä näistä aiheista opettamiseen ja kouluttamiseen. Samaistun Moringin mielipiteeseen siitä, että mikäli opettaja itse pystyy puhumaan aiheista luontevasti, sekä aiheita pelkäämättä, niin hän voi luottaa siihen, että osallistujat tulevat mukaan keskusteluun. (Moring 2018, s.76)

Opiskelijoiden kiinnostus teemoja kohtaan ja halu keskustella

Neljäs yhtäläinen teema on oppilaiden ja opiskelijoiden kiinnostus esiin nousseita tapauksia kohtaan. Halua keskusteluun löytyy, jos sille annetaan tilaa. Mielestäni oppilaiden uteliaisuutta, tiedonjanoa ja omien mielipiteiden esille tuomista täytyykin rohkaista, kuten bell hooksin feministinen pedagogiikka kannustaa. Feministisen pedagogiikan keskeiseksi piirteeksi voi ajatella pyrkimyksen rohkaista oppijaa ajattelemaan itse ja kriittisesti. (Ojala 2018,s.16)

Delfiinikondomitapauksessa keskustelin opiskelijoiden kanssa tapahtuneesta. Opiskelijat olivat kiinnostuneita ja osallistuivat keskusteluun innokkaasti. He olivat selvästi iloisia tavallisesta poikkeavasta oppimistilanteesta ja kondomiepisodista muodostui minun ja ryhmän yhteinen sisäpiirivitsi. Mielestäni oli kiinnostavaa huomata miten tarjotessani kondomia malliksi, tilanne oli luokkahuoneessa aluksi varautunut, mutta työskentelyn jatkuessa ja opiskelijan (joka maalasi kondomia) inspiroitessa, koko luokka otti tilanteen haltuun. Minusta tuntuu, että käytökseni ei vastannut ryhmän opettajakäsityksiä ja että ryhmä sai eräänlaisen kokemuksen normien haastamisesta. Aluksi kiusallinen tilanne, muuttui kaikille inspiroivaksi oppimiskokemukseksi.

Toisin kävi pojan kanssa, joka pelkäsi siittiöidensä puolesta. En pystynyt ottamaan teemaa koko luokan käsittelyyn ja vaikka juttelinkin kyseisen oppilaan kanssa asiasta, niin koko luokan “nolo” ilmapiiri jäi silti voimaan. Tässä ilmenee hyvin se, miten opettaja voi omalla aktiivisella toiminnallaan ja asioiden yhteisen käsittelyn avulla parantaa ilmapiiriä. Ja tai toisaalta kun opettaja ei ota asioita käsittelyyn, niin ilmapiirin muutosta ei tapahdu.

Omat rajat - opettajan rajat

Ihmiseen, joka kouluttaa seksuaalisuuden tai sukupuolen moninaisuudesta, kohdistuu myös itseensä kysyvä katse. Joskus saa myös ihan suoria kysymyksiä osakseen omasta taustasta tai seksuaalisuudestaan. (Moring 2018, s.82.) Näin itselleni kävi henkilökohtainen kysymystulva-tapauksessa. En kokenut luokkatilanteessa oppilaiden mielenkiintoa ahdistavana, mutta jäin pohtimaan sitä, mihin itse vedän rajan yksityisyyteni suhteen.

Moring toteaa, että “Kun koulutat teemoista, jotka osuvat myös lähelle itseäsi, on syytä miettiä ja vetää omat rajansa tarkasti. Aina on mahdollista, että osallistujien joukosta löytyy myös niitä, jotka kyseenalaistavat viestisi tai voivat sanoa rumasti, ja silloin myös kouluttajan on tärkeä voida mennä oman ammatillisen identiteettinsä suojiin.” (Moring 2018, s.82). Olen osittain samaa mieltä Moringin kanssa siitä, että on jokaisen opettajan velvollisuus itseä kohtaan päättää, mistä kaikesta on valmis keskustelemaan oppilaiden kanssa. Kuitenkin ajatus siitä, että pitäisi vetäytyä ammattiroolin suojiin asioiden kärjistyttyä, on mielestäni ongelmallinen. Voi olla, että olen naiivi ajatellessani, että rehellisenä ja avoimena toimiminen opetustilanteissa saisi vastavuoroisesti

oppilaat/opiskelijat toimimaan rehellisesti ja avoimesti. Näin ollen mahdollista kiusaamista ei kohdistuisi muihin oppilaisiin, eikä myöskään minuun opettajana.

Jäin myös pohtimaan mitkä asiat ovat liian yksityisiä tai henkilökohtaisia jaettavaksi opetustilanteissa? Minulla ei ole tähän suoraa vastausta, mutta uskon, että asiaan vaikuttaa aina käynnissä oleva tilanne ja tilanteeseen osallistuvat henkilöt. Opettajuus on yhteiskunnallinen rooli ja myös vallan käyttöä (Ahmed & Eid 2018, s.85). Valtaan sisältyy aina vastuu ja mielestäni opettaja on näin ollen velvollinen arvioimaan myös omaa ulosantia kriittisesti. Seksuaalisuuteen voi kulminoitua vaikeita yksilöllisiä kokemuksia, joten opettajalta vaaditaan sensitiivisyyttä näiden teemojen käsittelyssä. Tavoitteena on rohkaista ja kannustaa oppilaista avoimeen ilmaisuun ja välttää ahdistavia kokemuksia.

Opettajan oma asenne vaikuttaa keskusteluihin merkittävästi, mutta myös henkilökohtainen ulosanti. Itse olen nuori naisopettaja ja identifioidun seksuaalivähemmistöön, sillä olen biseksuaali. Koen, että ikäni mahdollistaa minulle etuja oppilaiden ja opiskelijoiden kohtaamisessa, sillä pystyn hyvin samaistumaan nuorten ajatusmaailmaan. Vaikka itselleni biseksuaalisuus ei ole ollut määrittävä tekijä elämässäni, niin pystyn kokemuksieni myötä antamaan nuorille myös tämän osalta tukea ja erilaista samaistumispintaa.

Näiden ”ominaisuuksieni” myötä olen erilaisessa asemassa verrattuna moniin muihin opettajiin. Jos esimerkiksi pohtii tilannetta, jossa keski-ikäinen miesopettaja tarjoaisi nuorille kondomeja luokkahuoneessa (kuten tein delfiinikondomi-tapauksessa), niin tapahtuman herättämä mielikuva ei olisi kannustava kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen ja seksiposiitivisuuden ilmentymä, vaan toiminta tuomittaisiin heti epäilyttäväksi. Tässäkin huomaa etuoikeudet, jotka ovat jakautuneet yhteiskunnassamme epätasaisesti. Kuten *Opettajan rooli* kappaleessa jo totesin, niin haluan omissa opetustilanteissa mahdollistaa sekä itselleni, että opiskelijoille avoimen itseilmaisun. Ja myös rikkoa näitä opettajan roolin stereotypioita, hyödyttäen sekä opiskelijoita että itseäni opettajana.

5. Johtopäätökset ja arviointi

5.1 Tutkimuskysymyksen tarkastelu

Lähdin tutkimuksen alussa selvittämään *Miten kuvataideopettaja voi tukea seksuaalikasvatusta, opiskelijoiden seksuaali-identiteettiä ja seksiposiitivisuutta opetustilanteissa?* Työskentelyni alussa tarkoitukseni oli keskittyä tarkemmin kuvataidekasvatukseen ja yleisestikin näiden asioiden käsittelyyn kuvataiteen raameissa. Huomasin kuitenkin työskentelyn edetessä päätyväni yhä syvemmälle pohtimaan opettajan roolia ja opettajien käytöksen vaikutusta opetustilanteisiin ja näin ollen opiskelijoihin. Kandidaatin tutkielmaani tehdessä tajusin, että vastaan tulleet ongelmat ja niiden mahdolliset ratkaisut ovat yleispäteviä kaikille kasvatusalalla toimiville henkilöille. Eli ei ainoastaan kuvataideopettajille ja kuvataidekasvatukseen perehtyneille. Oma tulokulmani oli silti kuvataidekasvatukseen sidottu, joten tämä määritteli käsittelyn kehykset.

Kun analysoin tapauksertomuksia, niin niistä selvisi, että suurin vaikutus opetustilanteiden kulkuun oli opettajan suhtautuminen esille nousseisiin teemoihin. En usko, että kuvataide aineena vaikutti kovinkaan paljoa opiskelijoiden tai oppilaiden sanomisiin tai reagoimisiin. Mielestäni merkittävin tekijä, oli minun ja opiskelijoiden välinen kommunikaatio. Uskon kuitenkin, että kuvataiteellinen toimiminen, kuvataidetuntien avoin ilmapiiri ja ylipäättään ilmaisuun ja ajatteluun keskittyminen rohkaisivat opiskelijoita näissä tilanteissa. Itselleni merkittävimmäksi asiaksi muodostui oma suhde opettajuuteeni ja sen tuoma vastuu.

Analysoinnin esille nostamat teemat olivat *häpeä, opettajan nopea reagoiminen, tilanteen vakavasti ottaminen ja opiskelijoiden halu keskustella seksuaalisuudesta*. Mielestäni nämä kaikki ovat sellaisia huomioita, jotka täytyisi nostaa koulumaailmassa pöydälle ja käsitellä niiden merkittävyyttä. Teemat täytyisi ottaa huomioon sekä opettajankoulutuksessa, että koulumaailmassa opiskelijoiden arjessa. Uskon, että kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen huomioiminen opetuksessa parantaisi opiskelijoiden itsetuntemusta, itsevarmuutta ja itsensä hyväksymistä. Toivon, että tulevaisuudessa seksuaalikasvatus ei olisi vain terveystiedossa ja biologiassa faktojen välittämistä, vaan että seksuaalisuus huomioitaisiin koko elämään nivoutuneena psyykkisenä, fyysisenä ja sosiaalisena kokonaisuutena.

5.2 Tutkimuksen hyöty

Käytännön tavoitteeni tutkimukselle oli lisätä tietoisuutta seksuaalikasvatuksesta kuvataiteen piirissä. Tutkimusta tehdessä olen itse oppinut paljon ja saanut tämän myötä varmuutta omaan opettajuuteeni. Toivon, että tutkimukseni lukeminen voisi avata myös muille opettajille, opettajaksi kouluttautuville ja oikeastaan kaikille teemoista kiinnostuneille, opetustyön moniulotteisuutta. Toivon, että kandidaatin tutkielmani havainnollistaa esimerkkien ja teoriapohjan kautta ihmiskohtaamisen tärkeyttä ja kasvatustyön merkittävyyttä, sekä antaa myös joitain konkreettisia toimintaehdotuksia asioiden kohtaamiseen.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimuksen aiheet

Tärkeimmät laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointikriteerit ovat Eskolan ja Suorannan (1998, s.211–217) mukaan tutkijan avoimuus omasta subjektiviteetistään ja ennakko-oletuksistaan, sekä tutkimuksen sisältämien väitteiden perusteltavuus ja totuudenmukaisuus. Olen pyrkinyt tätä tutkielmaa tehdessäni pitäytymään rehellisyydessä ja olen kertonut avoimesti omista taustoistani, kokemuksistani sekä tutkielmaan liittyvistä odotuksista ja niiden toteutumisesta. Olen avannut toimintani vaiheita tutkimuskysymyksen muotoutumisesta omakohtaisen analyysin suunnitteluun sekä sen toteuttamiseen. Näin ollen toivon, että työni lukijan on mahdollista ymmärtää päättelyäni ja teemojen käsittelyä.

Tutkimukseni on hyvin omakohtainen. Tämä tarkoittaa sitä, että monilla muilla opettajilla ja opettajiksi kouluttautuvilla voi olla hyvinkin erilaisia kokemuksia kentältä. Koen kuitenkin, että seksuaalisuuden, kasvatuksen ja feministisen pedagogiikan kirjallisuuden ja omakohtaisen pohdintani vaihtelu tutkimuksessani luo rikasta vuoropuhelua. Tarkoitukseni ei ole antaa täydellisiä toimintaohjeita yhdellekään opettajalle tai kasvattajalle, vaan tuoda esille monia näkökulmia näiden teemojen ympäriltä. Haluan nostaa seksuaalikasvatuksen yleisempään keskusteluun. Koen, että tutkimukseni on onnistunut näissä tavoitteissa.

Kandidaatin työ on suhteellisen lyhyt tutkielma ja halusin työni pysyvän yhtenäisenä ja selkeänä. Tämän takia rajasin heti alkuvaiheessa teemojen käsittelyn vain omakohtaisiin tapauksiin, vaikka alkuperäinen suunnitelmani oli näiden lisäksi haastatella myös muita

opettajia. Itseäni yhä kiinnostaa kerätä enemmän kokemuksia opetusmaailmasta jo kentällä säännöllisesti työskenteleviltä opettajilta. Myös oppilaiden ja opiskelijoiden mielipiteet ja kokemukset seksuaalikasvatuksen osalta kiinnostavat minua. Haluaisin myös laajentaa kuvataiteen sisällä näiden teemojen esille ottamista ja toteuttaa esimerkiksi jonkinlaisen opetuskokeilun. Opetuskokeilussa voisin hyödyntää kuvataiteellista työskentelyä feministisen pedagogiikan arvoin, tavoittaakseni kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen huomioimisen opetuksessa.

6. Lähteet

6.1 Painetut lähteet

Saresma (2018). Intersektionaalisuus - erot ja hierarkiat opettamisessa. Teoksessa Laukkanen, Miettinen, Elonheimo, Ojala & Saresma (toim.), *Feministisen pedagogiikan opas ohjaajille ja opettajille*, s.26-34. Tampere: vastapaino

Ojala (2018). Feministisen pedagogiikan teoreettisia suuntauksia. Teoksessa Laukkanen, Miettinen, Elonheimo, Ojala & Saresma (toim.), *Feministisen pedagogiikan opas ohjaajille ja opettajille*, s.14-22. Tampere: vastapaino

Ojala (2018). bell hooks: Feministisen pedagogiikan uranuurtaja. Teoksessa Laukkanen, Miettinen, Elonheimo, Ojala & Saresma (toim.), *Feministisen pedagogiikan opas ohjaajille ja opettajille*, s.23-25. Tampere: vastapaino

Karkulehto & Rossi (2018). Queer-avoimuuden ja moninaisuuden opetusta toisin. Teoksessa Laukkanen, Miettinen, Elonheimo, Ojala & Saresma (toim.), *Feministisen pedagogiikan opas ohjaajille ja opettajille*, s.45-56. Tampere: vastapaino

Moring (2018). Moninaisuuden kouluttamisen kymmenen teesiä - kokemuksia kentältä. Teoksessa Laukkanen, Miettinen, Elonheimo, Ojala & Saresma (toim.), *Feministisen pedagogiikan opas ohjaajille ja opettajille*, s.74-82. Tampere: vastapaino

Ahmed & Eid (2018). Antirasistinen koulu - kaikkien koulu? Teoksessa Laukkanen, Miettinen, Elonheimo, Ojala & Saresma (toim.), *Feministisen pedagogiikan opas ohjaajille ja opettajille*, s.83-92. Tampere: vastapaino

hooks bell (1994) *Teaching to transgress. Education as the practice of freedom*. New York: Routledge

Toivonen, A. 2013. Äänekkäitä kuvia - kriittisen feministisen ja sukupuolisensitiivisen kuvataidekasvatuksen toimintatutkimus, Taiteen maisterin

opinnäytetyö, Kuvataidekasvatus, Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu

Pohjakallio, P. Kallio-Tavin, M. Laukka, M. Lundgren, T. Valkeapää, L. Vira, R. Vuorisalo, M. & Tyyri-Pohjonen, S 2015. Kuvis sata - kuvataideopettajienkoulutus 1915-2015, Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, Aalto ARTS Books

Rekola, H. & Vuorikoski, M. 2006. Feministinen pedagogiikka rajojen ylittäjänä. Kasvatus 37 (1) 16-25.

Feire, Paulo 2005 *Sorrettujen pedagogiikka*. Suom. Joel Kuortti. Tampere: Vastapaino

Helsingin Sanomat 11.3.2019. Opetus keskittyy usein raskauksiin ja tauteihin. Kaupunki A20.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

6.2 Verkkolähteet

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].
<<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>.
(Viitattu 21.03.2019.)

Seksuaalioikeuksien julistus, 2019 <http://www.worldsexology.org/wp-content/uploads/2013/08/DSR-Finnish.pdf>
(viitattu 29.3.2019)

Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetoimisto ja BZgA.

Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa: Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille, Valopaino Oy

Helsinki, 2010, <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

(viitattu 21.4.19)

Opetussuunnitelma 2015 (OPS-15)

https://www.oph.fi/download/172124_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf

(viitattu 29.3.2019)

Suomisanakirja ”rooli” <https://www.suomisanakirja.fi/rooli>

(viitattu 19.3.2019)

Wikipedia ”taidekasvatus” <https://fi.wikipedia.org/wiki/Taidekasvatus> (viitattu 26.3.2019)

International Society for Sexual Medicine. What does “sex positive” mean?

<https://www.issm.info/sexual-health-qa/what-does-sex-positive-mean/> (viitattu 7.4.2019)

Friman, L. Seksiposiitivisuus on kauheaa,

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/02/15/laura-frimanin-kolumni-seksiposiitivisuus-on-kauheaa>

(viitattu 22.2.2019)

Aro, A. Hartikainen, M. Hollo, M. Järnefelt, H. Kauppinen, E. Ketonen, H.

Manninen, M. Pietilä, M. & Sinko, P 2009 TAIDE JA TAITO – KIINNI

ELÄMÄSSÄ!, Taide- ja taitokasvatus, opetushallitus

https://www.oph.fi/download/49220_taide_ja_taito.pdf

(viitattu 10.4.2019)

Jäämeri (2009). Miesten hedelmättömyys lisääntyy Suomessakin. Suomenkuvalehti 5.4.2009 <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/tiede/miesten-hedelmattomyys-lisaantyy-suomessakin/>
(viitattu 26.3.2019)

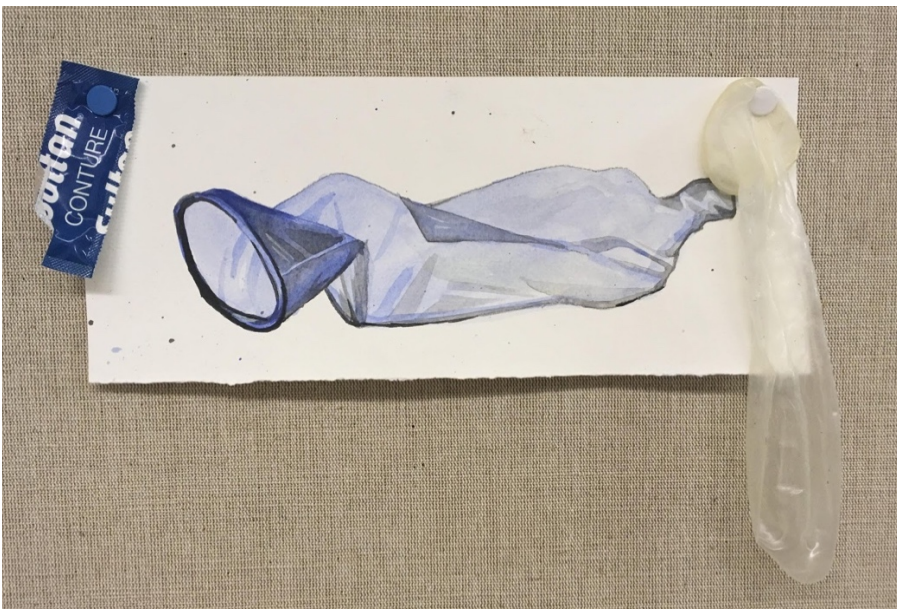
Tieteen Kuvalehti. Ihminen - elimistö. Kännykkä housuntaskussa tappaa siittiöt. <https://tieku.fi/ihminen/elimisto/kannykka-housuntaskussa-tappaa-siittiot>
(viitattu 26.3.2019)

7. Liitteet

7.1 Valokuva delffiinikondomityöstä

Opiskelijan tekemä metamorfoosityö.

Mallina toiminut kondomi ja maalaamani esimerkkikondomi oppilaan nuppineulaamana opetustaululle.